

Κωστής Κοκκινόφτας
Κέντρο Μελετών Ιεράς Μονής Κύκκου
ΟΙ ΣΤΑΥΡΟΒΟΥΝΙΩΤΕΣ ΜΟΝΑΧΟΙ ΠΑΪΣΙΟΣ ΚΑΙ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ

Η νεότερη ιστορία της Ιεράς Μονής Σταυροβουνίου είναι άμεσα συνδεδεμένη με τον νέο κτήτορά της, Ιεροδιάκονο Διονύσιο Χρηστίδη (1830-1902), γνωστό αγιογράφο και ασκητή, ο οποίος εγκαταβίωσε σε αυτή στα τέλη του 19ου αιώνα και έθεσε τις βάσεις για τη μετέπειτα ακμή και πνευματική της ακτινοβολία. Προηγουμένως η Μονή είχε παραμείνει εγκαταλελειμμένη για κάποιο χρονικό διάστημα, πιθανότατα εξαιτίας των επιπτώσεων που είχαν στην Κύπρο τα τραγικά γεγονότα του 1821, οπότε σχεδόν όλα τα μοναστήρια του νησιού λεηλατήθηκαν από τους κατακτητές και απογυμνώθηκαν από την κινητή και ακίνητη περιουσία τους. Ο Χρηστίδης μερίμνησε επίσης για τη συγκρότηση της πρώτης αδελφότητας της Μονής στα νεότερα χρόνια, η οποία περιλάμβανε μερικούς από τους πιο ονομαστούς για την ασκητικότητα του βίου τους Κύπριους μοναχούς του 20ού αιώνα. Δυο από αυτούς, οι αυτάδελφοι Δαμασκηνός (1869-1942) και Παΐσιος (1870-1950), κατάγονταν από την Αραδίππου, όπου είχαν ζήσει τα νεανικά τους χρόνια. Ας σημειωθεί ότι ο πατέρας τους ήταν ιερέας της κοινότητας και ονομαζόταν Μιχαήλ Χατζηδημήτρη (1830-1916), το δε όνομα της μητέρας τους ήταν Λεονή (1842-1932).

Σύμφωνα με χειρόγραφο, στο οποίο ο Διονύσιος κατέγραψε τις αναμνήσεις του από την επαναλειτουργία της Μονής Σταυροβουνίου, οι δύο αδελφοί εγκαταβίωσαν σε αυτή γύρω στο 1899 και έγιναν μικρόσχημοι μοναχοί στις 10 Μαρτίου 1900. Μεγαλόσχημοι έγιναν μερικά χρόνια αργότερα από τον διάδοχο του Διονυσίου, νέο Ηγούμενο Βαρνάβα (1864-1948). Αμφότεροι οι Παΐσιος και Δαμασκηνός υπηρέτησαν σε διάφορα διακονήματα στη Μονή και άφησαν φήμη ενάρετων και καλών μοναχών, οι οποίοι τηρούσαν με σχολαστική ακρίβεια τα καθήκοντά τους.

Είναι αξιοσημείωτο, ότι οι δύο αυτάδελφοι μοναχοί συνδέθηκαν με μια σημαντική σελίδα της ιστορίας του κυπριακού μοναχισμού των χρόνων της Αγγλοκρατίας, αφού συνέβαλαν στη διάσωση της Μονής της Τροοδίτισσας από την εγκατάλειψη. Συγκεκριμένα, το 1939, υπακούοντας σε σχετική προτροπή του τότε Τοποτηρητή του αρχιεπισκοπικού θρόνου Μητροπολίτη Πάφου (1930-1947) και μετέπειτα Αρχιεπισκόπου Κύπρου (Ιούν.-Ιουλ. 1947) Λεοντίου, μετέβηκαν μαζί με άλλους Σταυροβουνιώτες μοναχούς στη Μονή και στήριξαν τη λειτουργία της, μετατρέποντάς την σε κοινόβιο με βάση το αγιορειτικό τυπικό και προϊστάμενο τον Δαμασκηνό. Ας σημειωθεί, ότι η Μονή Σταυροβουνίου ήταν μέχρι τότε το μόνο από τα κυπριακά μοναστήρια, που λειτουργούσε ως κοινόβιο, καθεστώς το οποίο εφαρμόστηκε κατά τα πρότυπα των Μονών του Αγίου Όρους, μετά την επαναλειτουργία της από τον Διονύσιο Χρηστίδη.

Οι Σταυροβουνιώτες μοναχοί αφήχθηκαν, στις 25 Αυγούστου 1939, στη Μονή της Τροοδίτισσας, όπου μερικές ημέρες αργότερα μετέβη και ο αντιπρόσωπος του Λεοντίου, εφημέριος του ναού της Φανερωμένης, Παύλος Βρυέννιος, ο οποίος, την 1η Σεπτεμβρίου 1939, ανακήρυξε τη Μονή σε κοινόβιο με προϊστάμενο τον μοναχό Δαμασκηνό. Σώζεται έγγραφο, ημερομηνίας 27 Μαΐου του έτους 1940, όπου αναφέρονται τα ονόματα των μοναχών, που εγκαταβίωσαν τότε στη Μονή και τα διακονήματά τους, όπως ορίστηκαν μετά από επίσκεψη του Μητροπολίτη Λεοντίου: Δαμασκηνός προϊστάμενος, Παΐσιος σύμβουλος και ταμίας, Ιλαρίων σύμβουλος και επιστάτης κήπων, Μελέτιος έφορος κτημάτων και ζωγράφος, Λεόντιος γραμματέας και λογιστής και Νείλος εκκλησιάρχης. Στα πρώτα βήματά της, η νεοσύστατη αδελφότητα αντιμετώπισε αρκετά προβλήματα, ωστόσο μπόρεσε και έθεσε τις βάσεις για τη μετέπειτα απρόσκοπτη λειτουργία της και τη σωτηρία της από τον επαπειλούμενο κίνδυνο της ερήμωσης.

Δυστυχώς, δύο χρόνια ύστερα από τη μετατροπή της Μονής της Τροοδίτισσας σε κοινόβιο από τους Σταυροβουνιώτες μοναχούς, το βαρύ κλίμα των βουνών του Τροόδους κατέβαλε τον προϊστάμενο Δαμασκηνό, που προσεβλήθη από πνευμονία και απεβίωσε στις 13 Φεβρουαρίου 1942. Ο δε αυτάδελφός του, Παΐσιος, υποχρεώθηκε, μετά από κατηγορηματική προτροπή θεράποντος γιατρού, να εγκαταλείψει την περιοχή και να επιστρέψει στη Μονή Σταυροβουνίου, όπου το κλίμα ήταν ηπιότερο. Απεβίωσε το 1950.

Για τον Δαμασκηνό, ο νυν Ηγούμενος της Μονής Σταυροβουνίου Αθανάσιος σημειώνει τα ακόλουθα: «Υποδειγματικός μοναχός. Επί σειρά ετών διετέλεσεν Επίτροπος της Μονής. Κατόπιν προσκλήσεως του τότε Τοποτηρητή του αρχιεπισκοπικού θρόνου Λεοντίου και την ευλογία της Μονής, ομού μετά του κατά σάρκα αδελφού του Παΐσιου μοναχού και των Μελετίου ιερομονάχου, Ματθαίου μοναχού και Ιλαρίωνος μοναχού, μετέβη μετά της εν λόγω συνοδείας (ως προϊστάμενος αυτής) κατά το έτος 1940 εις την Ιεράν Μονήν Τροοδίτισσης και εγκαθίδρυσαν το εκεί υποδειγματικόν κοινόβιον. Παρέδωσε την αγίαν του ψυχήν εις χείρας Κυρίου την 13ην Φεβρουαρίου 1942, εις ηλικίαν 73 ετών, ευρισκόμενος εις το νοσοκομείον Πλατρών και ενώ έψελνε το “Ήσαΐα χόρευε”». Για τον δε Δαμασκηνό γράφει τα ακόλουθα: «Αδελφός κατά σάρκα Δαμασκηνού εκ της Αραδίππου. Ήτο πολύ πρόθυμος εις τας ακολουθίας, πρώτος εις την εκκλησίαν, πρώτος εις τας αγρυπνίας. Εις την διακονίαν ήτο ακούραστος άνθρωπος και βιαστής διά την Βασιλείαν των Ουρανών. Υπήκοος μέχρι θανάτου. Ανεπαύθη εν Κυρίω το 1950, ετών 80».

[Βιβλιογραφία: Γιάγκου Κωνσταντινίδη, *Της Εκκλησίας υπηρέται*, Αραδίππου 1988, σ. 11-14· Αρχιμανδρίτη Αθανάσιου, *Ιερά Μονή Σταυροβουνίου*, Κύπρος 1987, σ. 81· Κωστή Κοκκινόφτα, «Η Μονή της Τροοδίτισσας και η μετατροπή της σε κοινόβιο το 1939», *Επετηρίδα Κέντρου Επιστημονικών Ερευνών* 31 (2005), σ. 415-

437· Του ιδίου, «Ο Διονύσιος Χρηστίδης και η επανίδρυση της Μονής Σταυροβουνίου το 1889», *Κυπριακαί Σπουδαί* 70 (2008), σ. 87-88].

Δημοσιεύτηκε στο περιοδικό *Αραδίππου*, τόμ. 24, Λάρνακα 2009, σ. 37-38.